

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 640/2024-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], t. č. Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu odňatia slobody Prešov, zastúpeného JUDr. Milanom Kuzmom, advokátom, Floriánska 16, Košice, proti rozsudku Okresného súdu Humenné č. k. 3T/9/2024-438 z 10. apríla 2024 a rozsudku Krajského súdu v Prešove č. k. 4To/16/2024-497 z 26. júna 2024 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 18. septembra 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), práva na spravodlivý proces podľa čl. 47 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“), porušenia zákazu diskriminácie podľa čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 14 dohovoru, práva nebyť mučený ani podrobený krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu podľa čl. 16 ods. 2 ústavy, čl. 3 dohovoru a čl. 4 charty a práva na primeraný trest podľa čl. 49 ods. 3 charty rozsudkom okresného súdu č. k. 3T/9/2024-438 z 10. apríla 2024 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) a rozsudkom krajského súdu č. k. 4To/16/2024-497 z 26. júna 2024 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“). Navrhuje zrušiť rozsudok krajského súdu a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Zároveň navrhuje priznať mu finančné zadosťučinenie v sume 50 000 eur, ako aj náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že rozsudkom okresného súdu bol sťažovateľ uznaný za vinného zo spáchania zločinu prevádzacstva podľa § 355 ods. 1 a 3 písm. d) Trestného zákona v znení účinnom v rozhodnom období s poukazom na § 138 písm. j) Trestného zákona,

za čo mu bol podľa § 355 ods. 3 Trestného zákona, prihliadajúc v zmysle § 38 ods. 2 a 3 na § 36 písm. j) a l), a podľa § 39 ods. 1 a 3 písm. d) Trestného zákona uložený nepodmienečný trest odňatia slobody na dva roky. Podľa § 48 ods. 2 písm. a) Trestného zákona bol zaradený na výkon trestu odňatia slobody do ústavu na výkon trestu s minimálnym stupňom stráženia. Podľa § 60 ods. 1 písm. a) Trestného zákona mu bol zároveň uložený trest prepadnutia vecí (mobilný telefón a SIM karty) s tým, že vlastníkom vecí sa stáva štát. Okresný súd mu tiež podľa § 65 ods. 1 a 4 Trestného zákona uložil trest vyhostenia z územia Slovenskej republiky na dobu siedmich rokov a podľa § 83 ods. 1 písm. d) Trestného zákona mu uložil zhabanie vecí (motorové vozidlo), ktorej vlastníkom sa stal štát.

3. Proti rozsudku okresného súdu v časti jeho výroku o treste sťažovateľ (aj prokurátor a zúčastnená osoba) podal odvolanie, o ktorom rozhodol odvolací súd rozsudkom krajského súdu tak, že podľa § 321 ods. 1 písm. d) a e) a ods. 2 Trestného poriadku zrušil namietaný výrok o treste rozsudku okresného súdu. Podľa § 322 ods. 3 Trestného poriadku sťažovateľovi uložil podľa § 355 ods. 3 Trestného zákona, prihliadajúc v zmysle § 38 ods. 2 a 3 na § 36 písm. j) a l) Trestného zákona, a podľa § 39 ods. 2 písm. d) a ods. 4 Trestného zákona nepodmienečný trest odňatia slobody vo výmere štyroch rokov a ôsmich mesiacov. Podľa § 48 ods. 2 písm. a) Trestného zákona ho zaradil na výkon trestu odňatia slobody do ústavu na výkon trestu s minimálnym stupňom stráženia. Podľa § 60 ods. 1 písm. a) Trestného zákona mu tiež uložil trest prepadnutia vecí (mobilný telefón a SIM karty) s tým, že vlastníkom vecí sa stáva štát. Podľa § 65 ods. 1 a 4 Trestného zákona mu zároveň uložil trest vyhostenia z územia Slovenskej republiky na dobu siedmich rokov. Odvolania sťažovateľa a zúčastnenej osoby podľa § 319 Trestného poriadku krajský súd zamietol.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Proti napadnutému rozsudku okresného súdu a rozsudku krajského súdu sťažovateľ podal túto ústavnú sťažnosť, v ktorej namieta predovšetkým uloženie mu neprimerane prísneho trestu.

5. V konkrétnosti sťažovateľ argumentuje v troch argumentačných líniách. K namietanému porušeniu práva na spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru a práva nebyť mučený ani podrobený krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu podľa čl. 16 ods. 2 ústavy a čl. 3 dohovoru uvádza:

a) odôvodnenie rozsudku krajského súdu považuje za arbitrárne v časti, v ktorej sa súd vyjadruje k výške a druhu mu uloženého nepodmienečného trestu odňatia slobody, ako aj v časti, v ktorej sa vysporiadal s jeho námietkou o odklone okresného súdu pri ukladaní trestu od trestov uložených v skutkovo a právne porovnateľných prípadoch;

b) uložený trest odňatia slobody vo výmere štyroch rokov a ôsmich mesiacov je nepomerný vo vzťahu k trestom ukladaným iným obvineným za skutky v porovnateľných trestných veciach pri rovnakej právnej kvalifikácii, ktorým boli ukladané podmienené tresty odňatia slobody za súčasného trestu vyhostenia z územia Slovenskej republiky;

c) v okolnostiach jeho vecí sú naplnené podmienky na mimoriadne zníženie trestu podľa § 39 ods. 1 Trestného zákona;

d) uložený trest možno považovať za krutý či neľudský vzhľadom na závažnosť a následky spáchaného skutku a jeho pomery.

6. K namietanému porušeniu práva na spravodlivý proces podľa čl. 47 charty, práva nebyť mučený ani podrobený krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu podľa čl. 4 charty a práva na primeraný trest podľa čl. 49 ods. 3 charty sťažovateľ uvádza:

a) trestná sadzba stanovená Trestným zákonom za trestný čin prevádzachstva v kvalifikovanej skutkovej podstate vo výmere siedmich až desiatich rokov nie je v súlade s právom Európskej únie (je v rozpore s čl. 49 ods. 3 charty), a to konkrétne s požiadavkou proporcionality trestov. Sťažovateľovi uloženým nepodmienečným trestom odňatia slobody vo výmere štyroch rokov a ôsmich mesiacov došlo k porušeniu namietaných práv aj napriek použitiu zmierňovacích ustanovení (podľa § 39) Trestného zákona;

b) súd nemal dostatočný „manévrovací“ priestor na to, aby sťažovateľovi uložil primeraný trest;

c) sťažovateľ sa dopustil relatívne „štandardného“ prípadu trestného činu prevádzachstva v jeho kvalifikovanej skutkovej podstate. Nespáchal ho však ani ako člen organizovanej alebo zločineckej skupiny, ako ani nedošlo k ohrozeniu života alebo zdravia poškodených. Spáchal ho závažnejším spôsobom konania spočívajúcim „len“ v tom, že čin bol spáchaný na viacerých (troch) osobách, vo vzťahu k čomu sa mu nejaví byť uložený trest primeraný;

d) uložený trest nezodpovedá cieľu sledovanému právnou úpravou a tento možno dosiahnuť aj miernejšími prostriedkami;

e) neprimeranosť trestnej sadzby vo výmere siedmich až desiatich rokov konštatuje aj s poukazom na závery rozsudku Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) vo veci vedenej pod C-655/21 (bod 80, 81, 84 a 85) a C-378/17 (bod 35).

7. Vo vzťahu k tvrdeniu o porušení zákazu diskriminácie podľa čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 14 dohovoru uvádza, že trestná sadzba za spáchanie trestného činu prevádzachstva je v podmienkach Slovenskej republiky dvojnásobne vyššia ako v okolitých štátoch (explicitne porovnáva trestné sadzby v podmienkach Slovenskej republiky a okolitých štátov), a teda ide o výrazne rozdielne zaobchádzanie s osobami v rovnakej situácii, na čo neexistujú žiadne legitímne ani objektívne dôvody.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

8. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľa je namietané porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 47 charty), porušenie zákazu diskriminácie (čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 14 dohovoru), porušenie práva nebyť byť mučený ani podrobený krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu (čl. 16 ods. 2 ústavy, čl. 3 dohovoru a čl. 4 charty) a práva na primeraný trest (čl. 49 ods. 3 charty) rozsudkom okresného súdu a rozsudkom krajského súdu z dôvodu uloženia mu neprimeraného trestu za spáchaný trestný čin prevádzachstva.

III.1. K namietanému porušeniu práv rozsudkom okresného súdu:

9. Ústavný súd uvádza, že v zmysle princípu subsidiarity zakotveného v čl. 127 ods. 1 ústavy poskytuje ústavný súd v konaní podľa uvedeného článku ochranu základným právam alebo

slobodám fyzických osôb a právnických osôb za podmienky, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je teda rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom ochranu základným právam a slobodám poskytuje v zmysle ústavy primárne všeobecné súdnictvo a ústavný súd až subsidiárne.

10. Sťažovateľ mal možnosť podať proti rozsudku okresného súdu odvolanie krajskému súdu. Takéto odvolanie aj podal a bolo o ňom rozhodnuté namietaným rozsudkom krajského súdu. Ústavný súd preto pri predbežnom prerokovaní ústavnú sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie.

III.2. K namietanému porušeniu práv rozsudkom krajského súdu:

11. Sťažovateľ prezentuje svoje námietky v ústavnej sťažnosti vo viacerých argumentačných líniách. Jednou z nich namieta odôvodnenie rozsudku krajského súdu, ktoré považuje za arbitrárne v časti týkajúcej sa odôvodnenia výšky a druhu mu uloženého nepodmienečného trestu odňatia slobody, ako aj v časti, v ktorej sa vysporiadal s jeho námietkou o odklone okresného súdu pri ukladaní mu predmetného trestu od trestov uložených v skutkovo a právne porovnateľných prípadoch.

12. Ústavný súd v tejto súvislosti konštatuje, že pokiaľ chcel sťažovateľ namietať nedostatočné odôvodnenie, resp. arbitrárnosť rozsudku krajského súdu, mohol v tejto súvislosti uplatniť dôvod dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, ktorý sa týka prieskumu obhajobného atribútu spravodlivého procesu spočívajúci vo vyhodnotení dovolacím súdom, či sa skôr konajúce súdy spoľahlivo a nearbitrárne vyrovnali v odôvodneniach svojich rozhodnutí s otázkou podstatnou pre rozhodnutie, čo zodpovedá obhajobným právam obvineného. Najvyšší súd v takom prípade hodnotí spôsob vysporiadania sa s ňou v odôvodnení rozhodnutia (v konečnom dôsledku) dovolacím súdom (do úvahy sa berie komplex oboch rozhodnutí, a to preskúmaného a prieskumného, resp. druhostupňového). Na odobrenie záverov skôr konajúcich súdov musí ísť o vyrovnanie sa s dotknutou otázkou udržateľným spôsobom. Dovolací súd v takom prípade nemusí nevyhnutne dospieť k rovnakému spôsobu vyriešenia tejto otázky, teda stotožniť sa s obsahom a rozsahom vlastnej úvahy skôr konajúceho súdu o otázke vyhovieť alebo odmietnutia tohto návrhu, taká úvaha však musí byť v odôvodnení prítomná (m. m. IV. ÚS 546/2020). Keďže tak sťažovateľ nespravil (dovolanie dosiaľ nepodal), ústavný súd mohol odmietnuť sťažovateľovu ústavnú sťažnosť ako neprípustnú podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde v spojení s § 55 písm. d) a § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

13. Napriek popísaným skutočnostiam ústavný súd v okolnostiach prerokúvanej veci nasledoval princíp racionality v konaní o ústavných sťažnostiach, ktorý v okolnostiach individuálnych vecí prehodnocuje reálne dopady porušenia procesných práv na postavenie sťažovateľa a ochranu jeho základných práv a slobôd. Zároveň zohľadnil potrebu hospodárnosti konania, resp. jeho bezúčelného predlžovania, ako aj skutočnosť, že prevažná časť ústavnej sťažnosti (okrem námietky arbitrárnosti v jej bode 15 až 17, hoci aj tá je v konečnom dôsledku argumentáciou týkajúcou sa neprimeranosti uloženého trestu, pozn.) je založená na tvrdení o neprimeranosti mu uloženého nepodmienečného trestu odňatia slobody. Konkrétne namieta, že v jeho prípade prichádzalo

do úvahy pri mimoriadnom znížení trestu podľa § 39 ods. 1 a 3 písm. d) Trestného zákona (v zmysle ktorého mu ukladal trest okresný súd, pozn.) uloženie mu podmieneného trestu odňatia slobody spolu s trestom vyhostenia a prepadnutia veci, pričom aktuálne krajským súdom uložený trest považuje za krutý či neľudský vzhľadom na závažnosť a následky spáchaného skutku, spôsob jeho spáchania, pohnútku ho spáchať a jeho osobné pomery. Tieto otázky pritom nie sú subsumovateľné pod žiaden zo zákonom vymedzených dovolacích dôvodov, nepodlieha teda dovolaciemu prieskumu (m. m. II. ÚS 79/2024, IV. ÚS 152/2024). Uvedený komplex dôvodov priviedol ústavný súd k presvedčeniu o právomoci posúdiť opodstatnenosť argumentov (primeranosť trestu) formulovaných v ústavnej sťažnosti sťažovateľa.

14. Trest ako najzávažnejší zásah štátu do základných ľudských práv páchatel'a nesmie byť ukladaný mechanicky, bez zváženía všetkých okolností konkrétneho prípadu a pomerov páchatel'a. Z požiadavky primeranosti trestu jednoznačne vyplýva zákaz akéhokoľvek exemplárneho trestania. Trestnú represiu je preto nutné uplatňovať len v nevyhnutne nutnej miere. Trest nesmie byť prejavom neprimeraného inštitucionalizovaného násilia spoločnosti voči jednotlivcovi. Trest, ktorým štát a spoločnosť reaguje na spáchaný trestný čin ako na nespravodlivé konanie, by mal nespravodlivosť spôsobenú trestným činom napraviť, a nie ešte viac rozmnožiť. Neprimeraný trest nemožno považovať za spravodlivý, spravodlivým je vždy len primeraný trest (PL. ÚS 106/2011).

15. Otázku ukladania trestov upravuje Trestný zákon vo viacerých ustanoveniach, a to jednak pri zásadách ukladania trestov, jednak pri úprave jednotlivých druhov trestov. Na jednej strane má trest zabezpečiť ochranu spoločnosti tak, že páchatel'ovi zabráni v páchaní ďalšej trestnej činnosti a súčasne iných odradí od páchania trestných činov, na druhej strane má uložený trest vytvoriť podmienky na výchovu páchatel'a k tomu, aby viedol riadny život, pričom trest zároveň vyjadruje morálne odsúdenie páchatel'a spoločnosťou (§ 34 ods. 1 Trestného zákona). Pri určení druhu trestu a jeho výmery má súd prihliadnuť na jednej strane na spôsob spáchania činu, jeho následok, zavinenie, pohnútku, príťažujúce a poľahčujúce okolnosti, na druhej strane na osobu páchatel'a, jeho pomery a možnosť jeho nápravy, pričom trest by mal postihovať iba páchatel'a tak, aby bol zabezpečený čo najmenší vplyv na jeho rodinu a blízke osoby (§ 34 ods. 3 a 4 Trestného zákona).

16. Sťažovateľ v súvislosti s tvrdením o uložení mu neprimeraného trestu namieta porušenie jednotlivých článkov ústavy, dohovoru, ale aj charty (bod 1 tohto uznesenia, pozn.). V tejto súvislosti ústavný súd v úvode dopĺňa, že Európsky súd pre ľudské práva už konštatoval (pozri rozsudok vo veci Babar Ahmad a ďalší proti Spojenému kráľovstvu z 10. 4. 2012, sťažnosti č. 24027/07, č. 11949/08, č. 36742/08, č. 66911/09 a č. 67354/09, bod 237), že záležitosti primeraného trestania v zásade nespádajú do rámca dohovoru. Iba „značne neprimeraný“ (*grossly disproportionate*) trest odňatia slobody by mohol v čase jeho uloženia predstavovať zaobchádzanie v rozpore s čl. 3 dohovoru.

17. V zmysle čl. 49 ods. 3 charty zase platí, že prísnosť trestov nesmie byť neprimeraná trestnému činu. Zásada primeranosti trestov podľa článku 49 ods. 3 charty vyžaduje, aby sankcie boli primerané závažnosti porušenia, ktoré postihujú, a to najmä zabezpečením skutočne odrádzajúceho účinku, pričom nesmú ísť nad rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľa legitímne sledovaného dotknutými právnymi predpismi (Landespolizeidirektion Steiermark, rozsudok Súdneho dvora zo 14. 10. 2021, C-231/20, bod 45). Súdny dvor tiež spresnil, že zásada

proporcionality vyžaduje, aby sa pri stanovení sankcie zohľadňovali osobitné okolnosti prejednávaneho prípadu (Link Logistik N&N, rozsudok Súdneho dvora zo 4. 10. 2018, C-384/17, bod 45). Na účely posúdenia primeranosti sankcií treba tiež zohľadniť možnosť vnútroštátneho súdu v porovnaní s kvalifikáciou uvedenou v obžalobe zmeniť kvalifikáciu, čo môže viesť k uloženiu menej prísnej sankcie, a možnosť upraviť sankciu vo vzťahu k závažnosti konštatovaného porušenia (rozsudok Súdneho dvora z 19. októbra 2023, C-655/21, bod 68). V konečnom dôsledku prislúcha vnútroštátnemu súdu, ktorý má jediný právomoc posúdiť skutkový stav a vykladať vnútroštátne právo, aby určil, či sú uvedené požiadavky v konaní, ktoré na ňom prebieha, splnené [bod 47 návrhu generálneho advokáta vo veci vedenej pred Súdny dvorom pod C-655/21].

18. V okolnostiach predbežne prerokovanej veci krajský súd zrušil rozsudok okresného súdu vo výroku o treste, ktorým okresný súd odsúdil sťažovateľa pre spáchanie zločinu prevádzachstva [§ 355 ods. 1 a 3 písm. d) Trestného zákona s poukazom na § 138 písm. j) Trestného zákona], za čo mu podľa § 39 ods. 1 a 3 písm. d) Trestného zákona [a podľa § 355 ods. 3 Trestného zákona, prihliadajúc v zmysle § 38 ods. 2 a 3 na § 36 písm. j) a l) Trestného zákona] uložil nepodmienečný trest odňatia slobody v trvaní dvoch rokov, ako aj trest vyhostenia z územia Slovenskej republiky v trvaní siedmich rokov, trest prepadnutia veci (mobilný telefón a SIM karty) a ochranné opatrenie v podobe zhabania veci (motorové vozidlo). Urobil tak na podklade odvolania prokurátora podaného v neprospech sťažovateľa (odvolanie sťažovateľa a zúčastnenej osoby zamietol). Krajský súd následne sám rozhodol o treste sťažovateľa (v zmysle § 322 ods. 3 Trestného poriadku), pričom ho odsúdil za spáchanie zločinu prevádzachstva na nepodmienečný trest odňatia slobody v trvaní štyroch rokov a ôsmich mesiacov. Konanie sťažovateľa podľa neho naplnilo znaky kvalifikovanej skutkovej podstaty trestného činu prevádzachstva podľa 355 ods. 1 a 3 písm. d) Trestného zákona s poukazom na § 138 písm. j) Trestného zákona, kde je trestná sadzba odňatia slobody vymedzená na sedem až desať rokov. Zároveň však pri ukladaní trestu odobril správnosť okresným súdom zistených poľahčujúcich okolností podľa § 36 písm. j) Trestného zákona (viedol pred spáchaním trestného činu riadny život) a podľa § 36 písm. l) Trestného zákona (priznal sa k spáchaniu trestného činu a trestný čin úprimne oľutoval), pričom nezistil žiadnu priťažujúcu okolnosť podľa § 37 Trestného zákona, čím došlo k zníženiu hornej hranice trestnej sadzby o jednu tretinu. Nestotožnil sa však s uplatnením § 39 ods. 1 Trestného zákona [uplatnil § 39 ods. 2 písm. d) a ods. 4 Trestného zákona], k čomu uviedol, že vo veci neboli zistené mimoriadne okolnosti prípadu, ako ani mimoriadne okolnosti na strane sťažovateľa, ktoré by podmienili jeho aplikáciu. Za také okolnosti nepovažoval iba priznanie a oľutovanie spáchania skutku a vyhlásenie viny v trestnom konaní. Za dôvody pre zníženie trestnej sadzby v zmysle § 39 ods. 1 Trestného zákona krajský súd nepovažoval ani sťažovateľom uvádzanú potrebu starostlivosti o svoje maloleté dieťa, ako ani to, že súdy za spáchanie obdobných trestných činov ukladali v iných trestných veciach podmiennečné tresty odňatia slobody. Toto konštatovanie vyslovil z dôvodu, že v prípadoch, na ktoré poukázal sťažovateľ v podanom odvolaní, išlo prevažne o podmiennečne ukladané tresty v rozhodnutiach prvostupňových súdov, ktoré neobsahovali odôvodnenie, v zmysle čoho z nich nebolo zistiteľné, aké výnimočné okolnosti prípadu podmienili zníženie trestnej sadzby podľa § 39 ods. 1 Trestného zákona. Uložený trest vo výmere štyroch rokov a ôsmich mesiacov nepodmienečne považoval vzhľadom na okolnosti prípadu a osobu sťažovateľa za dostatočný

pre výchovu sťažovateľa k tomu, aby viedol v budúcnosti riadny život, a teda zabezpečenie individuálnej, ale zároveň aj generálnej prevencie.

19. Ústavný súd v súvislosti so sťažovateľom uplatnenými námietkami konštatuje, že všeobecné súdy nemôžu v procese určovania trestu prekračovať vymedzený zákonný rámec, ktorý ustanovil zákonodarca. Tomu zodpovedá aj subjektívne právo byť trestne postihnutý iba spôsobom ustanoveným zákonom podľa čl. 49 ústavy. Ani ústavný súd spravidla nemôže v jednotlivom prípade (na základe individuálnej ústavnej sťažnosti) rozhodovať, či je konkrétny trest spravodlivý a primeraný, ak je uložený v súlade s pravidlami na ukládanie trestov obsiahnutými v trestnom kódexe. Je výsadnou úlohou všeobecných súdov, aby u usvedčených páchatel'ov trestných činov rozhodli o treste (čl. 50 ods. 1 ústavy), t. j. určili jeho druh a výmeru vzhľadom na všetky zákonné kritériá (prípadne o upustení od jeho uloženia, pozn.), a aby svoj záver riadne odôvodnili.

20. Cez optiku základného práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivý proces ústavný súd nemá možnosť priamo vstupovať do rozhodnutí všeobecných súdov o treste v zmysle konkrétneho posudzovania spravodlivosti, vhodnosti alebo primeranosti trestu (rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva Aleksandr Aleksandrov proti Rusku z 27. 3. 2018, sťažnosť č. 14431/06, bod 22). Hľadisko spravodlivosti pri námietke o porušení týchto práv ústavný súd vo svojom prieskume uplatňuje na celé konanie, pričom podstatné je dodržanie garancií procesu (cesty), nie garancie spravodlivosti a vhodnosti samotného výsledku tohto procesu, ako ho v konkrétnom prípade vníma ten-ktorý účastník konania. Ústavný súd má v zásade priestor na už naznačený zásah do rozhodnutí súdov o treste, ak by nimi boli porušené hmotnoprávne garancie podľa čl. 15 ods. 3 ústavy (zákaz trestu smrti) či čl. 16 ods. 2 ústavy (zákaz krutého, neľudského alebo ponižujúceho trestu).

21. Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy (ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon) a aby bolo toto rozhodovanie zároveň pokryté jej ústavne konformným výkladom a aplikáciou (napr. III. ÚS 406/2014, III. ÚS 373/2018).

22. Rámec povinností orgánov verejnej moci, proti ktorým smeruje právo na súdnu a inú právnu ochranu, upravuje čl. 2 ods. 2 ústavy zakotvujúci princíp právneho štátu – viazanosť verejnej moci právom, podľa ktorého štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Každé konanie súdu, resp. iného orgánu verejnej moci, ktoré nie je v súlade so zákonom, t. j. ak orgán verejnej moci nekoná v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon, protirečí príkazu ústavnej normy (napr. III. ÚS 406/2014, III. ÚS 373/2018).

23. Ústavný súd konštatuje, že právny záver krajského súdu, o ktorý sa opiera výrok jeho rozhodnutia o uložení trestu, vychádza z aplikácie relevantnej právnej úpravy, ktorá je zrejmá, a teda nemá žiadne medzery, ktoré by na jej aplikáciu vyžadovali predchádzajúci bližší výklad. Krajský súd pri ukladaní trestu sťažovateľovi výšku ukladaného trestu odňatia slobody v rámci zákonných medzí mimoriadne znížil podľa § 39 ods. 2 písm. d) a ods. 4 Trestného zákona, v nadväznosti na čo mu uložil trest na spodnej hranici zníženej trestnej sadzby, k čomu poskytol zrozumiteľné vysvetlenie.

24. Sťažovateľ prepája argumentáciu o porušení zákazu nebyť mučený ani podrobený krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu s neuplatnením § 39 ods. 1 Trestného zákona. Skutočnosť, že ho súd neaplikoval, nemožno v okolnostiach prerokúvanej veci považovať za porušenie sťažovateľovho práva nebyť mučený ani podrobený krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu. Krajský súd sa pri ukladaní trestu vyjadril k okolnostiam, pre ktoré nemožno predmetné zákonné ustanovenie použiť v okolnostiach prerokúvanej veci, a teda že nenašiel také výnimočné okolnosti prípadu, ako ani mimoriadne okolnosti na strane sťažovateľa podmieňujúce jeho uplatnenie, resp. už vôbec nie uloženie podmiennečného trestu odňatia slobody.

25. O svojevôli pri aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom, v tomto prípade krajským súdom, by bolo možné uvažovať vtedy, ak by sa jeho názor natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (m. m. I. ÚS 115/02, IV. ÚS 226/2012), čo sa v sťažovateľovom prípade zjavne nestalo. Krajský súd v sťažovateľovom prípade reflektoval na osobitosti relevantné pre rozhodovanie o uložení sankcie a zohľadnil ich uplatnením tzv. zmierňovacieho inštitútu, kde pri jeho aplikácii postupoval v medziach predpísaných zákonom (bod 18 tohto uznesenia, pozn.). Skutočnosť, že tak nespravil aj v zmysle § 39 ods. 1 Trestného zákona, ústavný súd nevyhodnotil ako porušujúcu právo nebyť mučený ani podrobený krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu. Pri ukladaní predmetného trestu bola všeobecných súdom posúdená aj závažnosť trestnej činnosti spáchanej v rámci kvalifikovanej skutkovej podstaty trestného činu prevádzachstva (a pri zachovaní individualizácie trestu) doplnená o konštatovanie, že táto je jednou z najziskovejších trestných činností páchaných na území Slovenskej republiky, čomu podľa krajského súdu zodpovedá aj uložený trest.

26. Ustanovenie § 39 ods. 1 Trestného zákona je prejavom diskrečného oprávnenia konajúceho súdu a je prípustné výlučne za splnenia zákonom stanovených podmienok, a to a) existencie mimoriadnych skutkových okolností prípadu alebo b) ak to odôvodňujú pomery páchatel'a (nevyžaduje sa, aby boli tieto podmienky naplnené kumulatívne). Aplikácia predmetného zákonného ustanovenia je založená na voľnej úvahe konajúceho súdu (resp. samosudcu). K tomu musí obligatórne pristúpiť ďalšia okolnosť predvídaná dotknutým ustanovením, a to že musí ísť o neprimerane prísne vymeraný trest vzhľadom na niektorú z uvedených podmienok (mimoriadne skutkové okolnosti, alternatívne osobné pomery páchatel'a). Ako je zrejmé z rozsudku krajského súdu, tento v okolnostiach sťažovateľovej veci nepovažoval sťažovateľom či okresným súdom popísané okolnosti za mimoriadne, a teda podmieňujúce aplikáciu § 39 ods. 1 Trestného zákona, a už vôbec nie odôvodňujúce uloženie podmiennečného trestu odňatia slobody, čo patrične odôvodnil (pozri bod 18 tohto uznesenia, pozn.).

27. Zároveň je potrebné poukázať na zákonné kritérium, ktoré spočíva v tom, že trestanie páchatel'ov sa vždy opiera o už spomenutú zásadu individualizácie ukladania trestov. Nepostačuje preto prípad – precedens, ktorý má obdobné či totožné skutkové okolnosti k tomu, aby inému páchatel'ovi totožnej trestnej činnosti bol uložený zhodný trest odňatia slobody aj spôsob výkonu tohto trestu. Navyše, ak v zmysle rozsudku krajského súdu, rozhodnutia, na ktoré poukazovala obhajoba, boli v prevažnej miere rozhodnutiami prvostupňového súdu, ktoré neobsahovali odôvodnenie (zrejme obsahovali zjednodušený písomný rozsudok, pozn.), a teda také, z ktorých krajský súd nevedel vyčítať mimoriadne okolnosti tej-ktorej veci podmieňujúce mimoriadne zníženie trestnej sadzby, ktorého dôsledkom bolo uloženie podmiennečného trestu odňatia slobody.

28. K námietkam týkajúcim sa porušenia charty ústavný súd nad rámec už uvedeného osobitne dopĺňa, že pokiaľ sťažovateľ s poukazom na závery rozhodnutí Súdneho dvora konštatuje, že súd nemal dostatočný „manévrovací“ priestor na to, aby sťažovateľovi uložil za „štandardný“ prípad trestného činu prevádzachstva primeraný trest, je potrebné uviesť, že ak ide o cieľ rámcového rozhodnutia Rady 2002/946/SVV z 28. novembra 2002 o posilnení trestného systému na zabránenie napomáhaniu neoprávneného vstupu, tranzitu a bydliska (ďalej len „rámcové rozhodnutie“) a smernice Rady 2002/90/ES z 28. novembra 2002, ktorá definuje napomáhanie neoprávneného vstupu, tranzitu a bydliska (ďalej len „smernica“), ten sa obmedzuje na definovanie pojmu trestného činu napomáhania protiprávnemu pobytu, tranzitu a vstupu, výnimiek z tejto definície a minimálnych (základných) pravidiel v oblasti sankcií, zodpovednosti a právomoci [pozri bod 70 stanoviska generálnej advokátky Eleanor Sharpston vo veci vedenej pred Súdny dvorom pod C-83/12 PPU; resp. bod 3 preambuly rámcového rozhodnutia]. Členské štáty môžu prijať aj prísnejšiu vnútroštátnu úpravu a právo Európskej únie nebráni tomu, aby v členskom štáte bolo prísnejšie trestané spáchanie tohto trestného činu aj v prípade, ak sa týka viacerých migrantov (m. m. IV. ÚS 226/2022). Možno sumarizovať, že všeobecné súdy postupovali v sťažovateľovom prípade v medziach v rozhodnom čase platných a účinných zákonných ustanovení. Sťažovateľ bol odsúdený za spáchanie trestného činu prevádzachstva v jeho kvalifikovanej skutkovej podstate. Subsumovanie jeho predmetnej trestnej činnosti pod kvalifikovanú skutkovú podstatu sťažovateľ nenamietal. Zároveň súdy mali možnosť v okolnostiach jeho veci zväžiť aplikáciu mimoriadneho zníženia trestu podľa § 39 ods. 1 Trestného zákona, k čomu, ako už bolo popísané, nedospeli. Trest však mimoriadne znížili v zmysle § 39 ods. 2 písm. d) a ods. 4 Trestného zákona, v nadväznosti na čo bol sťažovateľovi uložený trest na spodnej hranici zníženej trestnej sadzby. Takto uložený trest súd považoval za primeraný vo vzťahu k dosiahnutiu sledovaných cieľov (bod 18 tohto uznesenia, pozn.). Vzhľadom na popísané skutočnosti ústavný súd nenašiel dôvod, pre ktorý by mohol pristúpiť ku konštatovaniu rozporu uloženého trestu s namietanými článkami charty (bod 1 tohto uznesenia, pozn.).

29. Ústavný súd zároveň vo vzťahu k ostatným sťažovateľovým námietkam konštatuje, že jeho úloha v konaní o individuálnej (ústavnej) sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy pri aktuálne platnej a účinnej právnej úprave zákona o ústavnom súde v zásade nezahŕňa posudzovanie trestnej politiky štátu. Je si vedomý skutočnosti, že trest (napr. aj za trestný čin prevádzachstva) môže vyvolávať otázky podľa čl. 16 ods. 2 ústavy a podľa čl. 3 dohovoru (zákaz neľudského a ponižujúceho trestania), resp. čl. 12 ods. 1 ústavy (ľudská dôstojnosť), avšak posúdenie súladu ustanovení Trestného zákona s ústavou je predmetom iného, na to určeného konania podľa § 125 ods. 1 písm. a) ústavy (m. m. I. ÚS 90/2022). Pre doplnenie je k porovnaniu jednotlivých trestných sadzieb v podmienkach Slovenskej republiky a iných krajinách možné uviesť, že zákonodarca pri koncipovaní nástrojov, prostredníctvom ktorých do trestných kódexov premieta princíp, že zločin sa nesmie vyplácať, disponuje širokou mierou úvahy. Ústavný súd nemá dôvod ani právomoc tieto nástroje spochybňovať, pokiaľ spĺňajú základné ústavné parametre. Škála, v rozsahu ktorej možno princíp proporcionality, zákaz krutého trestu či požiadavku spravodlivej rovnováhy medzi súkromnými právami a verejným záujmom považovať za zachovaný, je relatívne široká. Nesmie však ísť o spôsob, ktorý sa požiadavkám primeranosti celkom zjavne vymyká (ZNaU 61/2023, I.).

30. Vzhľadom na všetky dosiaľ popísané skutočnosti ústavný súd dospel k záveru, že spôsob a účinky uplatnenia právomoci krajského súdu v danom prípade sú zlučiteľné s obsahom sťažovateľom namietaných práv, a preto nemal inú možnosť, ako ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

31. Keďže ústavná sťažnosť bola ako celok odmietnutá, rozhodovanie o ďalších návrhoch sťažovateľa stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. novembra 2024

Miloš Maďar
predseda senátu